

אמנם הרב התייחס לעוד פרט אחר שישנו בסגנון ההסכמות והוא הנקרא "הורמנא" דהיינו ההכרה במחבר שהוא משכמו ומעלה ואיש אשר כמותו אין צריך להביא דבריו בכור המבחן לבדוק אם אין בהם נפתל ועקש כי חזקה על חבר שאינו מוציא תקלה מתחת ידו ח"ו, והנה הרב כרתי ופלתי אשר ידע כי גדולי הדור לא יביאו דבריו בכור המבחן כי בודאי יסמכו עליו ולכן יכתבו לו הורמנא בריבוי שבחים ותוארים כתב כי דרך המסכימים ירבו בשבח המחבר בתוארים עצמיים יסלסלוהו ובין כוכבים ישימו קנו ודבר זה מוליד התנשאות הרוח ולמה זה אנכי משולל משלימות וכו' נבזה וחדל אישים וכו' יתגאה לייחס עצמו בתוארים ולכן שתיקתי יפה מדיבורי ע"כ ובודאי מזה אין ראיה למי שאינו מגדולי הדור לפטור עצמו מלהביא דבריו בכור המבחן אצל מי שגדול ממנו.

אמנם בספר "פלא יועץ" (ערך גאווה) כתוב בזה"ל: והן בכלל אני אומר שהחומר ספר לא טוב לבקש הסכמות שהרי זה כאומר כבודי נא! שידוע הוא שההסכמות הם לפאר ולרומם את המחבר ומה יתן אם יאמרו כי גדול שמי מה יתן ומה יוסיף עכ"ל. (במהדורת ספר פלא יועץ ווין תרע"ג אין קטע זה, אמנם בכל המהדורות המצויות היום ישנו).

ולפלא שלא התייחס להסכמה כאל בדיקה לספר לבדוק שאין בו טעות ויהיה מכשול לרבים ולדורות רח"ל וזה דבר מוכרח לאנשים שלא פקיעי שמייחו, ואולי נתכוין על אנשי המעלה ת"ח מובהקים שכל דבריהם סולת נקייה שימנעו עצמם מליקח הסכמה כדי שלא יכבדו אותם ויבואו לידי רמות רוחא ח"ו.

אמנם אם באנו לחקור בדב"ק של הכרתי ופלתי והפלא יועץ, יש לנו להניח הדור ההוא ולהתבונן על דורנו אנו שנהפכה הקערה על פיה כי תחום הוצאת הספרים מתרבה מיום בקצב מסחר ואין כח בגדולי ישראל להשים עין על כל הספרים שמביאים אליהם כי אם ישימו עין על כל הספרים שמביאים אליהם לא רק שלא ישאר להם זמן ללמוד את הסדרים שלהם גם זמן לישן לא יהיה להם ולא אגוזים אם אומר כי יצטרכו להישאר בצום רצוף עד ביאת המשיח. על כן נוצר מצב של סינון והקרוב קרוב קודם וגם ספרי הקרובים מגיעים לכמות גדולה על כן יש מי שנפטר במכתב ברכה, ויש מי שעולה במעלה ומקבל מכתב שהרב מכירו ומן הסתם לא יוציא תקלה ח"ו, והיחידים זוכים שלרוב חביבות דבריהם הרב עבר על ספריהם זעיר פה זעיר שם, ורק יחידי סגולה זוכים שהרב יאמר כי עבר על כל דבריהם מרישא לסיפא.

א"כ "מנהג ההסכמות" מה יהא עליו ויש כאלה ראיתי לוקחים "הסכמה" מרב בלתי מוכר אשר גם הוא בודאי צריך הסכמה ועל זה נאמר "ערכך ערבא צריך".

סוף דבר אני אומר כי צריך היום זהירות גדולה ולתת לב על מה שהעין קוראת בפרט שבזמן האחרון ראיתי ספר שנתחבר ובאו עליו בהסכמה שני ת"ח גדולים דפקיעי שמייחו וכתבו שעברו בין הבתרים של הספר וראוי הוא להסכמה ושוב חזרו בהם כי אמרו שמצאו בו שמץ דופי ה"י ואם דיברנו על הספרים מה נאמר על כתבי עת ירחונים ועלונים למיניהם האם שייך לפקח על כל זה, וכל אחד ישמור עצמו היטב ובזה בודאי נרויח ונצליח. וה' יעזרנו עדכ"ש.

מי חיבר את "קיצור כללי המשנה" ו"קיצור כללי הנמרא"

שסביב מבוא התלמוד הנדפס בסוף מסכת ברכות

כל מי שלמד פעם את "מבוא התלמוד" (לרבינו שמואל ב"ר יוסף הלוי הנגיד חיבורו זה נדפס לראשונה בפני עצמו בקושטא ע"ר יחד עם החיבור הליכות עולם), הנדפס בש"ס ווילנא בסוף מסכת ברכות, ראה מסביב לחיבור הנ"ל שישנו חיבור ארוך יותר הכולל ד' ענינים הנקראים "קיצור כללי המשנה" "קיצור כללי התלמוד", "כללים ברש"י", "קיצור כללים מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהם", ובודאי מפני שאין שם המחבר חתום על חיבורו הרבה התפלאו מי חיבר החיבור הנפלא הזה והעלים שמו, וישנם כאלה שניסו לדעת שמו ולא עלתה בידם, עד שבאו כאלה ואמרו שהוא חיבור לא נודע למי, אכן האמת לא מיניה ולא מקצתיה ועתה אגלה מי חיברו וגם אגלה שורש התעלומה איך נסתבב שנעלם שמו מעל גבי הגיליון, מחבר החיבור הנפלא הזה הלא הוא - הגאון רבי אריה לייב מקראקא זצ"ל בנו של הגאון המפורסם רב יוסף שמואל מקראקא - אחד מהשלושה שחיברו את החיבור הידוע "מסורת הש"ס" שמסביב לתלמוד, (השנים האחרים הם רבי יהושע בועז - המחבר העיקרי, ורבי ישעיהו פיק ברלין מברסלוב) החכם הזה שהוא גם-כן חתנו של מהרשש"ך בעל "כוס ישועות" הדפיס מהדורה שלימה של תלמוד בבלי באמסטרדם בשנים תע"ד-תע"ז ואז הדפיס את חיבורו שלו. סביב מבוא התלמוד של רבי

שמואל הנגיד ושוב הדפיס מהדורה אחרת של תלמוד בבלי בפפד"מ בשנים ת"פ - תפ"ב, וגם שם צירף את חיבורו הזה סביב חיבור מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד, אין לפני את מהדורות הש"ס הללו, אמנם סביר להניח שבדברים שכתב עם הופעות המהדורות הללו היר"ל על-ידו כתב שהוא המו"ל הוא המחבר של החיבור הזה ולכן ראה לנכון שלא להזכיר שמו שנית על-גבי הגיליון במקום בו נמצא החיבור, כי מי שיעיין במהדורה שלו כדבעי ידע מי המחבר, אמנם אח"כ באו מדפיסים אחרים שהדפיסו את הש"ס במהדורות שונות וכולם הכניסו את החיבור הזה אך מפני שאין שם המחבר כתוב ע"ג הגיליון שכחו לציין מי מחברו, יש לציין שחיבור זה נדפס בכל המהדורות שנדפסו אח"כ דפוסי סלאוויטא, זיטומיר, דיהרנפורט, וכו' וכו', יש לציין לשבח את מהדורת הש"ס "עוז והדר" שהביאו את הידיעה החשובה הזאת על המחבר העלום דנן (לפלא על העורך שם שלא ציין כי זאת תעלומה, רק ציין את שם המחבר כדבר פשוט וידוע ובאמת אינו ידוע בכלל) בקיצור תולדות מפרשי הש"ס שהדפיסו בסוף מס' ברכות במהדורה שלהם, שם צויין יום פטירתו שהוא י"ט בטבת תקצ"ו. זיע"א

ולסיום: הנני לצטט לשון בעל הקהלות יעקב ז"ל בספרו "חיי עולם" (פ"ח בהערה) וז"ל: ואפילו חיבור שיש עליו הסכמות מחכמי תורה, אין זאת אומרת כלל על הגינות המחבר כידוע, ואין רצוני להאריך, רק אעתיק מה שכתב הגאון מהרש"ם ז"ל בתשובותיו (ח"א סי' ק"ט) וז"ל הן נשלח אלי ספר וכו' וגם אני הסכמתי עליו בראותי אפס קצהו וכו' וכאשר עיינתי ראיתי כי כל רוח דעת אין בקרבו עי"ש כל הסימן עכ"ל בעל הקהלות יעקב זיע"א.

בברכת התורה
אברהם דבדה

מח"ס "ביכורי אביב", בני ברק

דין 'ביטול ברוב' קודם שנודע התערובת

כבוד מערכת הקובץ הע"י, בגליון קנ"ג העלה הרה"ג ר' שמעון הכהן קפלן שליט"א השאלה אם קודם שנודע התערובת יש דין ביטול ברוב להתיר האיסור באכילה, והביא ספק הירושלמי שאפשר שידיעת ספק אינו ידיעה, והקשה שהדבר שכיח שאין ידוע אם נתערב האיסור בהיתר ולפי הירושלמי קשה שלא יועיל הביטול וקשה שבכה"ג היאך סומכין על הביטול ברוב, ומחמת קושיא זו כתב לחדש שלא נאמר דין ידיעה אלא לענין 'קמא קמא בטיל' באופן שניתוסף עוד איסור, אבל באמת יש דין ביטול גם קודם שנודע התערובת, וסיים שמסתימת דברי הפוסקים לא משמע כחילוק זה וביקש לשמוע תגובת הקוראים עכ"ד.

ואביא כאן בקוצר אמרים ממה שכתבתי בירור מקיף בענין זה בספרי שירת דוד שיצא זה עתה לאור, הנה גם אני כתבתי לבאר כעין דבריו אבל בשינוי קצת, והוא שלא רק לענין קמא קמא בטיל צריך שיהיה ידיעה, אלא בכל מקום שהיה דין ביטול ועכשיו נסתלק הדין ביטול [כגון שניתוסף עוד איסור, או שנשתנה דין הרוב מחמת סיבות אחרות], בזה נתחדש שתלוי בין נודע ללא נודע. והביאור בזה, שבאמת לאחר שנשתנה מצב התערובת, ואין כאן שיעור ודין ביטול צריך האיסור לחזור לאיסורו, שהרי עכשיו אין כאן דין ביטול ברוב, אלא שנתחדש הדין ד'היתר נהפך לאיסור' ולכן אין צריך שהביטול ימשיך כל העת וסגי במה שבתחילה היה דין ביטול, ודין זה ד'היתר נהפך לאיסור' אינו אלא לאחר שנודע התערובת, שבשעת הידיעה נפסק על התערובת דין היתר ולכן אין צריך שימשיך הביטול כל העת, אבל אם מקודם לא נודע התערובת אף שהיה דין ביטול והיה מותר באכילה, אבל עכשיו שנשתנה מצב התערובת חוזר האיסור לאיסורו ודו"ק.

ונתבאר בדברינו שם שכמהלך זה מוכח בדברי המרדכי (בב"ק דף ק) שהוא מקור דין זה [שהמרדכי כתב שאם ניתוסף איסור קודם שנודע אמרי' שהאיסור הראשון 'חוזר וניעור' ואוסר, וקשה שאם קודם שנודע לא היה דין ביטול, מדרע הוצרך לומר שהאיסור 'חוזר וניעור' ולא אמר שהאיסור לא נתבטל מתחילה כלל, ומוכח שבאמת היה מקודם דין ביטול, אלא שכיון שלא היה ידיעה לכן אמרי' שחוזר וניעור], והוכחנו כן גם מדברי האיסור והיתר (כלל כד דין י) עי"ש. והבאנו שכמהלך זה מפורש גם בשו"ת פני יהושע (יו"ד סי' יב) ובלבושי שרד (חי' דינים ליו"ד ס"ק קכד) עי"ש.